

MAVİ VATAN

MAVİ VATAN'DAN AÇIK DENİZLERE
ÖZEL EK

EDİP VE SANATKÂR HEYETİNİN ÇANAKKALE CEPHESİNİ ZİYARETİ (KILIÇLARIN YANINDA KALEMLERİN NÖBETİ)

Hazırlayanlar

Dz.Kur.Alb. Selçuk AKARI
Dz.Bnb. A.Burak KANDAŞ

Editörler

Dz.Yb. Savaş GÜLEROĞLU
Dz.Bnb. Sait İRKÖRÜCÜ
Dz.Bnb. İrfan UYGUL

Sayfa Tasarım / Grafik Uygulama

De.Me.Aslı YILMAZ

Basıldığı Yer ve Tarih

Milli Savunma Üniversitesi
Merkez Basım ve Yayınevi
Yenilevent / İSTANBUL

Sertifika No: 52940

Mart 2022

Kapak Resmi

Deniz Kuvvetleri

Resim-1: (E.) Guv. Kur. Alb. Mert BAYAT'ın “Millî Güç ve Devlet” kitabının kapağı.¹

Birinci Dünya Savaşı'nın en kanlı cephelerinden olan Çanakkale Savaşlarının devam ettiği süre zarfında, Harbiye Nezareti tarafından Çanakkale Cephesi'nin ve harp sahalarının yerinde tetkiki maksadıyla bir kısım ziyaretler düzenlenmiştir. Bu ziyaretler kapsamında bir vekil heyeti ve iki de ilmi-edebi heyet Çanakkale Cephesi'ndeki Mehmetçiğin hangi şartlar altında muharebe ettiğine yakından tanıklık etmiştir. İlk gelen heyet vekiller heyetidir. Mebûsân Meclisi ve Ayân Meclisi üyelerinden oluşan on sekiz kişilik vekiller heyeti Esat Paşa ve Mustafa Kemal başta olmak üzere birçok subay ve eratla buluşma imkânı elde etmiştir. Cepheye gelen ikinci heyet ise edip ve sanatkârlardan oluşmaktadır.

Çanakkale Kara Savaşlarının tüm şiddetiyle devam ettiği 1915 yılının Haziran ayında İstanbul'da bulunan Karargâh-ı Umumi İstihbarat Şubesi Müdürlüğü tarafından yaklaşık otuz edip ve sanatkâra “Çanakkale harp sahalarını ziyaret ederek izlenimlerini ve harbin kendilerinde uyandırdığı duyguları halka ve gelecek nesillere aktarmaları” teklif edilmiştir. Davet yazısı kendisine ulaşan ve müsaitliği olan on yedi kişi, Çanakkale cephesine gitmek üzere hazırlıklarını tamamlayarak 11 Temmuz 1915 tarihinde Sirkeci garında toplanmış ve cepheye hareket etmiştir. Bir binbaşısı, bir yüzbaşısı ve sıhhi ihtiyaçları karşılamak üzere bir doktor kafileye eşlik etmiştir. Heyetin ziyareti gidiş-dönüş hariç on gün sürmüştür. Ediplerin cephe hakkındaki görüş ve izlenimleri kamuoyunun bilgi sahibi olmasını sağlamış ve Türk savaş edebiyatının gelişmesini olumlu yönde etkilemiştir.

¹ E.Guv.Kur.Alb. Mert BAYAT'ın “Millî Güç ve Devlet” kitap kapağından: “Kalem ve Kılıç Devletin İki Kuvvetli Dayacağıdır”. Mert Bayat, Millî Güç ve Devlet, Belge Yayınları, İstanbul, 1986.

EDİP VE SANATKÂR HEYETİNİN ÇANAKKALE CEPHESİNE GİDİŞİ

Savaş bir yıkımdır. Birinci Dünya Savaşı da çok büyük yıkımlar yaratan bir savaş olmuştur. Bu yönü ile etkisi bakımından bütün dünyayı sarmış ve sarsmıştır. Dünya tarihinin önemli dönüm noktalarından olan bu büyük savaş, Türkler için ise çok farklı bir anlama sahiptir. Çanakkale Savaşları; Türk tarihi, edebiyatı, fikir hayatı, toplumsal yapısı, geçmişi ve geleceği ile pek çok yönden etkileri bugün bile süren bir özellik taşımaktadır. Türkler Çanakkale’de mucizeler yaratmış ve adeta bir destan yazmıştır. Bütün dünyanın hayret ve hayranlıkla izlediği bu sahnenin en büyük aktörü elbette yetenekli komutanları emrinde olmazı olduran Mehmetçik olmuştur.

Bununla birlikte her savaşta olduğu gibi, bu savaşın zaferle sonuçlanmasında da görünmeyen kahramanların önemli etkileri vardır. Bu görünmeyen kahramanların en önemlileri elbette cephe gerisinde oğulları, eşleri ve babaları için, diğer bir deyişle Mehmetçiğin muzaffer olması için çalışan, üreten ve katkı sağlayan aileler olmuştur. Cephe gerisinde ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için çalışanlar arasında o günkü adıyla Hilal-i Ahmer bunlardan ilk olarak hatırlanması gerekenlerdendir. Bütün bu sayılan ve sayılmayan görünmez kahramanlar arasında çok önemli görevler üstlenen bir grup daha vardır; “Edip ve Sanatkârlar”. Çanakkale Savaşları’nın kazanılmasında önemli görevler üstlenen, Türk milletinin moralini yükseltip cephede çarpışan Mehmetçiğin cesaretini artıran ve cephe gerisinde asker yolu gözleyen gözünü yaşlı annelerin yüreğini ferahlatan şairler, yazarlar, bestekârlar ve ressamlardır.

Ömer Seyfettin’in ifadesiyle Çanakkale Savaşları, Türk sanatkârlar için manevî bir gıda çıkarmak, milletin heyecanını yükseltmek, kahramanlık ve fedakârlık hislerini en yüksek derecesine çıkarmak için önemli bir fırsat, aynı zamanda bir sınav olmuştur.² Çanakkale Savaşları tüm şiddetiyle sürerken, sanatçıların bu yönüne inanan ve bundan hasıla elde etmek isteyen devlet adamları, yazarlar, bestekârlar, şairler ile ressamların Çanakkale cephesini tetkik etmeleri ve tespitlerini yazmaları için bir davet çıkarmıştır.

Kendilerine davetiye ulaşan, sağlık ve diğer durumları müsait olanlardan oluşan edebî kafiye, 11 Temmuz 1915 Pazar günü cephe için hazırlanan özel kıyafetleri ve sol kollarında çift yeşil defne dalından işaretleri ile Sirkeci Garı’nda toplanarak saat sekizde hareket etmiştir. Davet edilenler arasında bulunan Servet-i Fünun’un meşhur şairi Tefik Fikret de hastalığı dolayısıyla bu geziye katılamamıştır. Büyük kısmı gençlerden oluşan on yedi kişilik edebiyatçı ve sanatkâr heyetinin isimleri şunlardır:³

Ağaoğlu Ahmet, Orhan Seyfi (Orhon), Enis Behiç (Koryürek),
Celal Sahir (Erozan), Hıfzı Tefik (Gönensay), Hakkı Süha
(Gezgin), Hamdullah Suphi (Tanrıöver) ressam Çallı İbrahim,
ressam Nazmi Ziya, Selâhaddin (eski Darüleytam müdürü), Ali
Canip (Yöntem), Ömer Seyfettin, Mehmet Emin (Yurdakul),

² Hülya Argunşah, Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Makaleler 1, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001, s. 305.

³ Genç Osman Geçer, “Türk Edeplerin Çanakkale Cephesini Ziyareti ve Yansımaları”, Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi, 2016, Sayı: 31, 189-204, s. 191.

Muhiddin (eski Tanin gazetesi muharriri), musikişinas (bestekâr)
Ahmet Yekta (Madran), Yusuf Razı Bey ve İbrahim Alâeddin
(Gövsa).

Bu heyete Erkân-ı Harp (kurmay) Binbaşısı Edip (Servet) Bey ile Yüzbaşı Hulusi Bey mihmandarlık ederken, genç Doktor Fikri Bey de sağlık personeli olarak hazır bulunmuştur. Uzunköprü, Keşan, Bolayır ve Gelibolu'dan geçerek 5'inci Ordu Karargâhına ulaşan heyet on gün süren ziyaretlerinde; Arıburnu, Seddülbahir ve sonrasında Çanakkale'yi inceleyerek tetkiklerde bulunmuşlardır. Edip ve sanatkârlardan oluşan heyet, düşmana en yakın siperlere girerek, "*zor şartlar altında demir ve ateşe karşı azim ve imanla yapılan müdafaa'nın büyüklüğünü*" bizzat yerinde müşahade etmiş, bu durum onlarda unutulmaz izler bırakmıştır. Çanakkale cephelerini çok yakından, hatta zaman zaman büyük tehlikelerle yüz yüze kalarak dolaşan edip ve sanatkârlar, on günlük ziyaretini tamamlayarak 22 Temmuz 1915 akşamı Çanakkale'den Basra Torpidobotu ile ayrılarak 23 Temmuz günü İstanbul'a ulaşmıştır.⁴

ÇANAKKALE ZİYARETİNİN YANSIMALARI

Edebi heyet içerisinde bulunan ve 26 yaşında olan İbrahim Alâeddin (Gövsa) anılarını, ziyaret esnasında ve sonrasında kaleme aldığı şiirlerini önce Milli Mecmua ve Türk Yurdu dergileri ile Tanin gazetesinde yayımlamış, sonrasında "Çanakkale İzleri" isimli eserinde kitaplaştırmıştır. Eser, heyetin Çanakkale'ye gelişini anlatan bir giriş kısmı ve sonrasında on sekiz adet şiir⁵ ihtiva etmektedir. Okuyucu üzerinde oldukça etki bırakan eserde ayrıca üç adet fotoğraf bulunmaktadır. Bu fotoğraflardan özellikle 29 Mart 1915 tarihinde hiçbir askerî gereklilik yokken İngiliz Agamemnon Zırhlısı tarafından bombalanan⁶ Bolayır'daki Gazi Süleyman Paşa ve Namık Kemal'in türbelerinde çekilen fotoğraf önemlidir.⁷ Bu konu Çanakkale Savaşlarının 106'ncı yılı anısına hazırlanan Bahriyenin Epik Ceridesi isimli eserde yer alan "Agamemnon'dan Şehzade Süleyman'a, Namık Kemal'den, Kemal Yeri'ne" isimli şiirde konu edilmiş ve 18 Mart 2021 tarihinde Atatürk Harp Oyunu ve Kültür Merkezi Atatürk Salonunda sahnelemiştir.

4 İbrahim Alâeddin Gövsa, Çanakkale İzleri, Marifet Matbaası, İstanbul, 1926, s. 46.

5 Kitapta yer alan şiirler şunlardır: "Nöbetçi", "Yaralı", "Gece Yürüyüşü", "Süleyman Paşa'nın Kabrinde", "Gurbet Denizi", "Pederden Mektup", "Asker Ağzından", "Siperler Arasında", "Bir Kurşun", "Türk Askerleri", "Boğazdan Geçerken" "Gurup", "Yaralının Derdi", "İnsanlık Aşkı", "Atide Çanakkale", "Ayrılrırken", "İstanbul'a Dönüş".

6 18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi'nin 106'ncı anma günü etkinlikleri kapsamında kaleme alınan "Agamemnon'dan Şehzade Süleyman'a Namık Kemal'den Kemal Yeri'ne" isimli epik çalışmada bahse konu bombardıman ve etkileri konu edilmiştir. Bkz. Selçuk Akarı, "Bahriye'nin Epik Ceridesi" Mavi Vatan Dergisi, 2021, Sayı: 7, Özel Ek, İstanbul, s. 25-26.

7 Zeki Gürel, İbrahim Alâeddin Gövsa, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995, s.120-121.

Resim-2: Bolayır'da Namık Kemal'in Yıkılan Kabri Başında Çekilen Fotoğraf⁸

Çanakkale harp sahasını ziyaret eden heyette bulunan şairlerden olan Mehmet Emin (Yurdakul) de Çanakkale cephesinden vatanî şiiirlerle dönmiştir. 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı ile Türk şiiirinde harp edebiyatı anlayış ve duyarlılığını başlatan Mehmet Emin, Çanakkale cephesinin ruhunda bıraktığı izleri “Ordunun Destanı” isimli şiiirle Çanakkale Kahramanlarına ithaf etmiştir.⁹ “*Ey Mustafa Kemallerin aziz yeri!*” mısrasını içeren bu eser, aynı zamanda Mustafa Kemal isminin geçtiği ilk şiiir olması bakımından Türk edebiyatında ayrı bir öneme sahiptir. Şair 1916 yılında tamamladığı “Orduya Selam” isimli şiiirde de Çanakkale’de başarı ve cesaretle çarpışan Mehmetçiği büyük bir saygı ile yüceltmıştır.

Yazdığı şiiirlerle, Milli Edebiyat Dönemi şairleri arasında ayrı bir değere sahip olan Enis Behiç (Koryürek), Çanakkale cephesi ziyareti sonrasında “Ordunun Duası” ve “Çanakkale Şehitliği” isimli şiiirlerini “Miras” isimli şiiir kitabında yayımlamıştır. Ordunun Duası isimli şiiir, aynı heyet içerisinde bulunan bestekâr Ahmet Yekta (Madran) tarafından bestelenmiştir.¹⁰ Heyette yer alan Celal Sahir (Erozan) Çanakkale izlenimlerini “Ordunun Duası” adıyla Türk Yurdu Mecmuası’nın 12 Ağustos 1915 tarihli 11’inci sayısında yayımlanan şiiiriyle aktarırken, Orhan Seyfi (Orhon) bu ziyarette elde ettiği tecrübeleri “Memleket Duyguları” başlığı altında Yeni Mecmua’da okuyucularıyla paylaşmıştır.¹¹

Çanakkale Cephesini ziyaret eden sanatçılar heyetinde bulunan Ömer Seyfettin, burada edindiği intibaları hikâyeleştirerek Yeni Mecmua’da yayımlamıştır. “Yeni

⁸ Zeki Gürel, a.g.e., s. 48.

⁹ Başlangıçta “Çanakkale Gazileri” ismiyle yazılan şiiir, 28 Eylül 1915 tarihinde tamamlanmıştır. Fevziye Abdullah Tansel, Mehmet Emin Yurdakul’un Eserleri-1, Şiiirler, 2. Basım, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1989, s. 46.

¹⁰ Orhan Okay, Enis Behiç Koryürek, Büyük Türk Klasikleri, XII, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1992, s. 383.

¹¹ Genç Osman Geçer, a.g.m., s. 196-197.

Kahramanlar” seri başlığı altında 1917-1918 yılları arasında yayımlanan hikâyeleri şunlardır: “Çanakkale’den Sonra”, “Kaç Yeniden”, “Müjde”, “Bir Çocuk Aleko”.¹²

Çanakkale ziyaretine ilişkin anılarını Yeni Mecmua’da okuyucularıyla buluşturan diğer bir edip de Ali Canip (Yöntem) olmuştur. “Çanakkale İntibalarından-Seddülbahir Grubunu Ziyaret” başlıklı yazısında 17 Temmuz 1915 gecesi başlayan hatıralarını canlı bir üslupla anlatan yazında yer alan bazı ifadeler şunlardır:

“İki düşman arasındaki mesafe muayyen değil. Ekseriya on, hatta sekiz metreye kadar birbirine yakın siperler var. Geceli gündüzlü bekleyiş iki tarafı usandırıyor; düşmanlık arasında dostluk uyanıyor. Birbiriyle konuşuyorlar. Şeker, sigara atıyorlar; bazen sevgili askerimiz İngilizlerle eğlenmek için bir değneğe kabalak¹³ takarak siperden gösteriyor, düşman ‘fırsat budur!’ diye kurşun yağdırıyor, sonra bizimki değneği de meydana çıkarınca İngilizler budalalıklarını anlıyorlar.”

Heyette yer alan genç ediplerden Hakkı Süha (Gezgin) Harp Mecmuası’nın üçüncü sayısında yer alan “Siperlerde” isimli manzumesinde Çanakkale ziyaretine ilişkin duygularını paylaşmıştır.¹⁴ Heyette yer alan Ağaoğlu Ahmet Bey’in Çanakkale ile ilgili izlenimlerini Harp Mecmuası’nda yayımlaması beklenmiştir. Ancak o ilk yazısında Çanakkale’de gördüklerini değil, İttihat ve Terakki’nin bakış açısından savaşa neden girildiğini yazmış, ilerleyen süreçte de hiçbir eserinde bu geziden söz etmemiştir.¹⁵

Hamdullah Suphi (Tanrıöver) Çanakkale’ye dair gözlem ve izlenimlerini “Gördüklerimiz I ” yazısı ile İkdâm Gazetesi’nde yayımlanmıştır. Geziye ilişkin değerlendirmelerini milli romantik duyuş tarzıyla aktardığı yazıda Mehmetçiği “Onlar muharebeye yarış ederek gidiyorlardı” diyerek tarif ettikten sonra “Alaylar arasında hangimiz daha evvel ateşe gireceğiz? diye bir iddia başlamış ve bir alay ötekini geçmişti” ifadelerini kullanmıştır.¹⁶

Meşhur ressamlarımızdan İbrahim Çallı da heyette yer alan sanatkârlardan olup, “Yaralı Asker” ve “Biraz Su/Yaralı Düşman Askerine Yardım Eden Türk Askeri” isimli tablolarında Çanakkale Cephesini tuvale yansıtarak ölümsüzleştirmiştir. Heyetin diğer bir üyesi Yusuf Razı Bey de Çanakkale dönüşünde cephe intibalarını

¹² Genç Osman Geçer, a.g.m., s. 198.

¹³ Kabalak: Mehmetçiğin giydiği asker şapkası, kep.

¹⁴ Hakkı Süha Bey’in “Siperlerde” isimli manzum eseri için bkz. Harb Mecmuası (Kasım 1915-Haziran 1918), 2.Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2015, s. 44-45.

¹⁵ Ağaoğlu Ahmet Bey’in Harp Mecmuası’nın ikinci sayısında yayımlanan yazısı için bkz. Harb Mecmuası (Kasım 1915-Haziran 1918), a.g.e., s. 22-24.

¹⁶ İkdâm, 28 Temmuz 1915.

dönemin çeşitli dergi ve gazetelerinde yayımlamıştır. 11 Kasım 1915 tarihli Donanma Gazetesi'nde yayımlanan “*Askerlik Âlemi, Harp Manzaraları... Hasbihal...*” başlıklı yazısında gözlemlerini bir fotoğrafçı ve gazeteci dikkatiyle aktarmayı başarmıştır.¹⁷

Heyette yer almadığı halde Türk edebiyatında Çanakkale ile ilgili en büyük katkıları yapan elbette ki Mehmet Akif ERSOY’u her vesile ile anmak adeta bir görevdir. Bu büyük şairin Çanakkale için yazdıkları İstiklal Marşı’mızın önsözü gibidir. Bununla birlikte heyette yer almadığı halde Çanakkale konusunda eserler veren ama daha çok Milli Mücadele ile özdeşleştirilen Halide Edib Adıvar ayrıca üzerinde önemle durulması gereken bir konumdur. Onun Çanakkale’de tüm şiddetiyle devam eden çatışmalarla ilgili olarak kaleme aldığı “*Işıldak’ın Rüyası*” isimli hikâyesi bu noktada ayrı bir öneme sahiptir.¹⁸

Işıldak’ın Rüyası, gerçek bir kişi üzerine inşa edilen ve çok özel bir kurguya sahip bir savaş hikâyesidir. İçerisinde metafizik öğeleri barındıran bu hikâyede Teğmen Işıldak, bu savaşın kahraman subaylarından biridir. Hikâyede bir savaş gecesi tasvir edilmektedir. Ayın etrafı aydınlattığı bir gecede, bütün ordugâh hem istirahat hem nöbettedir. Çadırlarda, çadırların dışında, bir kısmı yaralı er ve subaylarıyla kahraman Türk ordusu emsalsiz mücadelelerle geçen bir günün akşamında ertesi günü beklemektedir. Fakat durumda bir olağanın dışında birşeyler daha vardır. Askerlerin arasında adeta uhrevi bir atmosfer zuhur etmiş halde semavi simalar dolaşmaktadır. Onlar, Çanakkale üzerindeki bu kıyametin sebebini anlamak üzere kefenlerini yırtıp mezarlarını açarak gelmiş şehitler ve gazilerdir. Aralarında Rumeli Fatih Şehzade Süleyman, Aksungur, Akçakoca ve Evrenos Beyler de vardır. Onların etrafında sayısız semavi simalar toplanmıştır. Bu semavi insanlar, kim olduklarını bilmedikleri, yerde yatan yüzleri aşına, kıyafetleri kendilerine yabancı askerlerden haber sormak isterler. Fakat nasıl temas sağlayacaklarını bilememektedirler. Şehzade Süleyman sonunda etrafındakilerle beraber, denize karşı kurulmuş bir çadırın önüne varır. O çadırın içinde bir genç subay, gecenin bu kıymetli saatinde ellerini yıldızlara doğru kaldırmış dua etmektedir. Alnında, beyaz bir mendille sarılmış bir yarası vardır. Rumeli’nin ilk fatihlerini büyük gazilerini, yüce yüzleriyle karşısında görünce heyecan içinde onları tanır. Büyük bir vecd içinde Şehzade Süleyman’ın önünde kendini bulur. Şehzade, elini genç subayın yaralı alnı üstünde yumuşak bir okşayışla dolaştırır. Ondan hangi zamanın ve hangi hakanın ordusundan olduklarını sorar. Subay, Sultan Mehmet Reşat’ın ordusundanım, adım Teğmen Işıldak, diye cevap verir. Bütün gece Allah’tan sizi diledim, diye de ekler. Niçin sorusunu ise, çünkü dün başımdan bir şarapnelle yaralanıp bir hendeğin içinde kendimi kaybettiğim zaman sizi gördüm Şehzadem, diye cevaplar. Ertesi gün Teğmen Işıldak, yarası iyileşmiş olarak bölüğünün başına geçer. Bu durumu şaşkınlıkla izleyen erlerine

¹⁷ Genç Osman Geçer, a.g.m., s. 200.

¹⁸ Halide Edib Adıvar, Kubbede Kalan Hoş Sada, Atlas Kitabevi, İstanbul, 1967, s. 61-67. İncelenen birçok kaynakta bahse konu hikâyenin 11 Aralık 1914 tarihli Tanin Gazetesi’nde yayımlandığı belirtilse de yapılan araştırma neticesinde gazetede bu hikâyenin yerine Halide Edib’in “Halas Savaşı” isimli hikâyesinin yer aldığı tespit edilmiştir.

ise, Şehzade Süleyman'ın mübarek eli rüyamda yarama dokunarak iyi etti der. Halide Edib Adıvar'ın bu hikâyesindeki metafizik atmosfer yanında hikâyenin kahramanı mülazım Işıldak hakkında şu bilgiler dikkat çekicidir. Halide Edib, hikâyesinin kahramanı hakkında yıllar sonra yazdığı hatıralarında bazı açıklamalara yer verdiği görülmüştür. Yeni Turan romanının yayımlandığı 1912 yılında Derne'den bir mektup alır. Mektup, oradaki tek makineli tüfek birliğinin altı subayı tarafından “Yeni Turan Zabıtları” diye imzalanarak gönderilmiştir. Baştaki imza “Işıldak’a aittir. Bu mektup Halide Edib üzerinde derin etkiler bırakır ve aklından çıkaramaz. Bu etki, Gelibolu Seferi sırasında “Işıldak’ın Rüyası” hikâyesine dönüşür. Halide Edib’in belirttiğine göre “Işıldak” karakterine kaynaklık eden subay Türk Ocağı’nın ilk üyelerindedir. Fakat yazar onunla hiç karşılaşmaz. Ondan en son Irak’tan bir mektup alır. Sonrasında da orada şehit olduğunu öğrenir.

Halide Edib Adıvar’ın Işıldak’ın Rüyası isimli hikâyesinin devamı olarak bir epik anlatım,¹⁹ Çanakkale Savaşlarının 106. Yılı Anma etkinlikleri için hazırlanan Bahriye’nin Epik Ceridesi’nin devamı niteliğinde günümüze uyarlanmış hali ile yeniden kaleme alınmıştır. Birinci Dünya Savaşı’nın buhranlı günlerinde emsalleri gibi Libya’dan, Irak’a; cepheden cepheye koşan mülazım Işıldak’ın bugüne uyarlanan yeni hikâyesinde; Libya’dan Karabağ’a uzanan büyük bir hat üzerinde, vatan namus ve şeref uğruna ışıldayan ve sönen nice Işıldak’larının hikâyesi anlatılmaktadır. Tarihin mecrasında stratejik bir kadere evrilen akışının izleri sürülmektedir.

Türk Silahlı Kuvvetleri silah teknolojileri ve harp taktikleri açısından çağın gereklerini yakalamanın ötesinde birçok konuda öncü olma konumu her geçen gün artırırken aynı nispetle milli ve manevi güç unsurlarını tarihinden ve kültüründen süzerek bugünlere moral değerler olarak ikmal etmenin zafere giden yolda ne kadar önemli olduğunun bilincindedir. Bu mütevazı çalışma ve hatırlatmanın bu bağlamda bir değer üretme gayreti olarak kıymetlendirilmesinde fayda mütalaa edilmektedir.

Bununla birlikte Ömer Seyfettin’in “Müjde” isimli hikâyesinde belirttiği üzere; Edip ve Sanatkârlar Heyeti’nin Çanakkale cephesini tetkiki esnasında, yaşanan doğa olayının nasıl doğaüstü bir moral gücünü nüvesinde barındırdığı dikkate değer bir olay olarak çalışmamıza konu olmuştur. Söz konusu Edip ve şairler heyeti tesadüf eseri gökyüzünde bulut şekillerinden birinin “Fethun Karib” ifadesine havi olduğunu tespit eder hayranlıkla bu doğa olayını izler izler ve o esnada orda olan herkes bunun zaferin yakın olduğuna dair bir işaret olduğunun idrakini tarihsiz bir

19 18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi’nin 106’ncı anma günü etkinlikleri kapsamında Dz. Kur. Alb. Selçuk AKARI tarafından kaleme alınan epik çalışma. Bkz. Selçuk Akarı, “Bahriye’nin Epik Ceridesi” Mavi Vatan Dergisi, 2021, Sayı: 7, Özel Ek, İstanbul.

duygu ile tecrübe eder. Gökyüzünde Fethun Karib (Zafer Yakındır) müjdesi zuhur etmiştir. 484 yıl önce Preveze’de. dört saat sonra gelmekte olan zaferin müjdecisi olarak Barbaros Hayrettin Paşa’nın sancağını şereflendiren Fethun Karib 1915 Haziran’ında Çanakkale semalarında bir bulut olarak olarak belirir...

Deniz üstünde yürürüz/Düşmanı arar buluruz

Öcümüz komaz alırız /Bize Hayrettinli derler

Gazavat-ı Hayrettinden, Vatan yahut silistre’ye diğer bir değişle bugünden ebediyete

Türk adı her duyana lerze-resândır.

Ecdâdımızın heybeti ma’rûf-ı cihandır.

Fıtrat değişir sanma! Bu kan yine o kandır!

Gavgâda şehâdetle bütün kâm alırız biz.

Türk’üz; cân veririz, nâm alırız biz.

Edip ve şairler heyetinin Çanakkale Cephesine yaptığı bu ziyaretin düşün dünyamızdaki izlerini takip ederek düşün dünyamıza yeni düşünceler ve derinlikler ekleyebilmek maksadıyla 107’nci yıl anısına sunduğumuz epik anlatım müteakip satırlarda sunulmuştur.

MÜLAZİM “IŞILDAK”

ZAFER DAİMA

TÜRK’ÜN SANCAĞINDA IŞILDAYACAK²⁰!

Mavi Vatan
Mart 2022
Özel Ek

Mülazım “Işıldak”

Sultan’ın Şehzade Süleyman geldi.

Kalk!

Yaraların kanasın bırak!

Şehadet yerin Çanakkale değil, biliriz ki Irak!

Mülazım “Işıldak”

Şehzaden geldi. Kalk!

“Süngü tak! Yere yat!”

...emrini kim verdi diye birazdan soracak,

İyi belle bak!

Sultanım!

Buyurduğunuz emrin emiri,

Trablusgarp’tan kumandanım

Yarbay Mustafa Kemal! İdi.

Birazdan burada olacak, Muharebe meydanında tek mil alacak!

Şehzade Süleyman

Şöyle bir göz ucu ile Aksungur’a

Sonra Akçakoca ile Evrenos Beylere baktı.

Işıldak... Işıldak...

Hep böyle ışık ışık bak,

Bütün Cihan yakında

Türk’ün kim olduğunu tekrar hatırlayacak.

Aslan parçası Işıldak

Bilesin ki Zafer

Daima Türk’e Işıldayacak

20 “Agamemnon’dan Şehzade Süleyman’a Namık Kemal’den Kemal Yeri’ne” isimli şiirinin Lahiyası mahiyetindedir. Selçuk Akarı, Bahriye’nin Epik Ceridesi, Mavi Vatan’dan Açık Denizlere Dergisi Özel Eki, Cilt 2 S.1, Mart 2021 s.25.

...Işıldak

Işıl... ışıl...

Ak...

Tan ağarıyor kalk,

Rüya bitti, Şehzaden gitti,

Hayır hayır! Gördüğüm rüya değil, gerçektir.

Geçmiş değil, gelecektir.

Hiç uyumadım ki uyanayım,

İmsak vakti de geçti,

Mehmetçik helalleşmek için çoktan içtima yerindeydi

Mehmetçiğe en lazım

Komutanları mülazım

Dün yaraları ağırdı

Bugün ise dimdik karşılarındaydı

Kumandanım dünkü yaralarınız

Kardaşlar !

Dün gece Yaralarımın ve tasalarımın üzerini

Kutlu bir sis kapladı.

Kelimeler adeta sustu, İzahı çok zordu

Sanki nurlu bir buluttu

Nemrud'un ateşini

..yanarken yakmaz eden de buydu

Değil kendimi, Cephenin cehennemini,

Yaralarım bile yaralandıklarını unuttu.

Emanet bu can ilahi bir nurla yoğuruldu...

Mehmetçiğin gözleri buğulu,

Sanki ilahi bir tebliği dinliyordu.

Mevcutları sadece 15'ti

Ama her geçen dakika

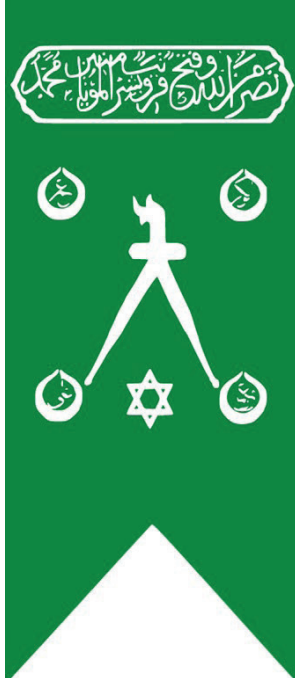
Yaralılar iyileşiyor,

Toprağa veremedikleri şehitleri
Helalleşemedikleri kardeşleri
Gülerek; omuz atıp içtimadaki yerlerine geçiyordu.
Zaman Yuşa tepesindeki gibi duruyordu.
Mevcudun gayrisi azalıyor hazirunu artıyordu.
Bir anda bir sessizlik oldu,
Şehzade Süleyman
Mülazımın sol yanında durdu.
Sultan Mehmet Han sağında,
...ve ardında Gedik Ahmet Paşa
Çizmesinde Otranto'nun tozuyla
Düşmanın hedefi İstanbul'du besbelli
İsrafil daha Sur'una vurmada ki!
Peki! ... bu ses neydi.
Şehzade; Akçakoca'ya,
Sultan; Akşemseddin'e baktı.
...
Asâkir-i Muhammediyye!
İstikamet!
...tekrar ve tekrar Kostantiniye!
...Işıldak
Işıl... ışıl... Ak...
Ak tolgalı beylerbeyi haykırmıştı ilerle!
Bir yaz günü geçmiştik Tuna'dan kabilelerle
Bugün cennette gülleri açmış görsek te gözümüzle
Şu sual halen cevap bekler zihnimizde
Akmadan dolan, dolmadan akan...
Akan
Ne?
Yıldız ışığı değil,
Tan ağartısı değil,

Evrenlerden evrenlere uzanan bir sudur.
Duyar, yürür düşünür!
Ordular! Ulusların Us'udur.
Türk'ün ordusu;
Namusudur!
Bağrı! Medeniyetin nurları ile doludur.
Gürz - kılıç ve kalkan,
Baş üryan
Sine püryan
Kılıç alkan.
...Zülcelal...
Bir de...
Ok ile Yay
Yıldız ve Hilal
Ey Vatan!
Ahdım var!
Ebediyen Sana yok! Milletime yok izmihlal!
Hal - Ahval ve İstikbal!
Nicedir bize remz olur,
Al Sancakla donanmış
Ak yüzlü Hilal.
Bir hilal ki uğruna
Ya Rab!
Ne Güneşler batıyor!
Bir hilal ki hey hat!
Vatan'ı; Bahri Sefid'ten bir yay gibi sarıyor...
Garb-i Trablus'tan
Asli Trablus'a
Arada ardın sıra Kıbrıs'a
Bahr-i Sefid'in şarkından
Cerablus'a

Halep'ten
Afrin'e
7. Ordu'nun karargâhı bir asır sonra yine yerli yerinde
Bağdat'ın şimalinden
Hazar'a,
Amir Timur'un kışlağından
Karabağ'a,
Bir hilal!
Bir hilal uzanmakta
...ve bir şeyler ardın sıra akmakta,
Akan ne?
Akan;
Ne gözyaşı, ne kandır!
Hatırla! Aslında bu bittiğini sandığın
...ateşle imtihanındır!
Gel gör ki! Bu hatt-ı hilal, yeni Sakarya'dır.
Ordu ve Donanma birde
Hüma'nın çelik kanatlarıyla
Türk'ün ol kudret pençesi
Bu Hilal üzeri
...adeta
"Saff" saf olmuş, armuz tutmakta...
... zafer müjdesi işlenmişti sancaklarında
Barbaros Hayrettin Paşa'dan hatıra
Çift namlulu Zülfikar'ın ucunda
Şimdi ise Çanakkale'de bir bulutta
Bak!
Gör!
Anla!
Zafer daima senden yana

nasrun minallâhi ve fethun karîb

Resim: 3 Barbaros Hayrettin Paşa'nın Savaş Sancağı ²¹

Erleri ve Leventleri

Bir de tayyarecileri

Belki 50, Belki 60 bin Çeri

Kürşat'ın estirdiği yel gibi

Her biri; efsanenin, yeni eklenen cümlesi

...ve ol cümlesi

Bu Çeriler

²¹ Kendisi de bir bahriyeli olan deniz tarihçisi Fevzi Kurtoğlu'nun Türk Bayrağı ve Al Yıldız isimli eserinde sancağa ait bilgiler nakledilmiştir. "Bu sancağın zemini yeşildir. Uçkurluk tarafında Kelime-i Tevhid ve/veya Nasrun Minallah (Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih vardır. Mü'minlere müjde ver) ayeti yazılıdır. Sancağın ortasında bir Zülfikar ve bunun dört tarafında Hulefayı Raşidin (dört halife) adları yazılıdır. Zülfikar'ın uçları arasında dünya devletinin arması, bereket ve uğur getirdiğine inanılan mührü Süleyman vardır. Zülfikar'ın kabzesine yakın olarak bir Pençe-i Âl-i Aba (Hz. Fatma, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin) resmedilmiştir." Ayrıntılı bilgi için bakınız: Deniz Kuvvetleri Dergisi, Ek-2, Mart 2006, s. 25-26. Barbaros Hayrettin Paşa'nın sancağı Osmanlı Donanması için geçmişin zaferlerini fısıldayan bir tılsım gibi kullanılmıştır. Dünya Deniz Harp tarihi bu sancakla ilk kez Preveze'de tanışmış Akdeniz'e bir damga olarak işlenmiştir. Kırım Harbi'nde Mahmudiye Kalyonu'nda, Balkan Savaşlarında ise Barbaros Zırhlısı direklerine toka edilmiştir. Günümüzde ise Barbaros'un izindeki Barbaroslar olarak Türk Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Karargâh girişindeki sancakların içinde yerini almıştır.

Eskiler ve Yeniler
Sanki cepheden hiç gitmediler
Tarihin yanlış Hükümünü,
Düzeltilmeden de hiçbir yere gitmezler!

1911'in Trablusgarp'ında
Dur! ...derken emperyal istilasına,
2011'de Bingazi Limanı'nda
Gel! ...diyor selamete kavuşmak isteyen 10 bin cana.
...aradan geçti bir on yıl daha
Libya'dan Hazar'a,
Afrika'dan Basra'ya,
...ve hatta
Arz Küre'den Feza'ya,
Değişen bir şey yok buralarda.
Bu yüzden değiştirmedik işte yine aynı parola;
Hazır ol cenge!
İstiyorsan Sulh-u Salah!
Bahri Sefid'in can kardaşı Hazar!
Kafkaslar olmasın diye kardaşa mezar!
1918'in Mondros'una kadar,
Kafkas İslam Ordusu ve
Nuri Paşa'lar var.
Zaman durmaz akar,
Can Kardaşlar!
Karabağ'ın bağrında,
Karalar bağlamasın diye balalar!
Hazar'ın
Bahtına yar!
Nice Kahramanlar var!
Dün nasıl ki! Nuri Paşa'ydılar
Bugün de öyle

Aynı ruh ile coşarlar

Bu kısa izahatlar,
..ve izahtan vareste durumlar,
Bizlere bir şeyler fısıldarlar.
Aradan geçse de asırlar,
Türk'ün Ateşle İmtihanında
...anlaşılan yeni sınavlar var!
Selam olsun bu imtihanda saf tutanlara...
Nuru-u Nebi'den müjde alanlara
En önde;
Bayrak olanlara,
Bayraktarlara...

Hatırla!

Dünün “Şahi” Toplarını
Yıkarken Bizans'ın surlarını
Nasıl açıyorsa “Yeni Çağ”ın kapılarını
Bugün de kanat takmış “Şahin” olmuş
İşte öyle açıyor Kafkaslarda
“Yeni bir Çağ”ın kapılarını...

Mülazım Işıldak

Kalk bak
Gelen şehzaden değil
Erkan-ı harbiyendir
Doğan yeni bir gün değil
Yeni bir devirdir
Aradan geçen 7 saat değil
107 senedir

Işıldak

Kalk bak
Günlerden yine 18 Mart
...ama yıl 1915 değildir
2022'e tahvildir

Türk'ün ateşle imtihanı daha bitmemiştir
Ordumuz!
Milletimizin yine gözbebeğidir
Çağlar açan, çağlar kapayan hatırası bakidir
Kıymeti: kumanda heyetinin mahirliğindedir
Bugün hepsi huzurunda seni dinlemektedir
Fıtrat değişir sanma
Bu heyet:
...rüyana avdet eden ceddin gibi
Zafer ehlidir.

SONUÇ

Türk harp tarihinde özel bir yere sahip olan Çanakkale muharebelerinin ve onun kutlu zaferinin ilk yansımaları şiir alanında olsa da bunun yansımalarını Türk edebiyatının hemen her türünde görmek mümkündür. Şiir, edebiyatın “kalbi gibi” olduğundan bu durum doğal bir sonuç olarak kabul edilebilir. Nesir türünde ise yayımlanan ilk eserler ise hatırat türünde olmuş; üzerinde çalışılması gereken hikâye ve roman türünün örnekleri ise daha geç dönemde verilmiştir.

Çanakkale zaferi, kahraman Türk milletinin tüm benliğiyle meydana getirdiği abidevi bir destandır. Destanların yazılması, elbette ki meydana getirilmesinden daha uzun sürmüştür. Bu, Çanakkale için de böyle olmuştur. Bugüne kadar Çanakkale için atılan ve her geçen artan adımların belki başlangıç olduğunu söylemek daha isabetli olacaktır. Zaferin yüzüncü yılı geçilmiş olmasına rağmen ortaya konulan eserlerin artarak devam ettiğini görmekteyiz. Bununla birlikte bu ivmenin daha da artarak devam etmesinin önemi malumdur. Umarız sanatkârlarımız yüz yılı aşan bir tarihçeye ulaşan Çanakkale destanını sanatın tüm kollarından beslenerek verecekleri eserlerle geleceğe taşımaya devam edecektir. Mustafa Kemal ATATÜRK'ün “*Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır*” vecizindeki maksat hasıl olacaktır.

Kaynakça

Kitaplar

- ADIVAR Halide Edib, Kubbede Kalan Hoş Sada, Atlas Kitabevi, İstanbul, 1967
ARGUNŞAH Hülya, Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Makaleler 1, Dergah Yayınları, İstanbul, 2001.
AYVAZOĞLU Beşir, Edebiyatın Çanakkale'yle İmtihanı, Kapı Yayınları, 2015.
BAYAT Mert, Millî Güç ve Devlet, Belge Yayınları, İstanbul, 1986.
GÖVSA İbrahim Alâeddin, Çanakkale İzleri, Marifet Matbaası, İstanbul, 1926.
GÜREL Zeki, İbrahim Alâeddin Gövsa, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995.
Harb Mecmuası (Kasım 1915-Haziran 1918), 2.Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2015.
OKAY Orhan, Enis Behiç Koryürek, Büyük Türk Klasikleri, XII, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1992.
TANSEL Fevziye Abdullah, Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1, Şiirler, 2. Basım, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1989.

Makale

- GEÇER Genç Osman, "Türk Ediplerin Çanakkale Cephesini Ziyareti ve Yansımaları", Türkbilg Türkoloji Araştırmaları Dergisi, 2016, Sayı: 31, 189-204.

Sürelî Yayın

- Deniz Kuvvetleri Dergisi, Mart 2006, Ek-2.
İkdâm, 28 Temmuz 1915.

Diğer Kaynak

- AKARI, Selçuk, "Bahriye'nin Epik Ceridesi" Mavi Vatan Dergisi, Sayı: 7, Özel Ek, İstanbul, 2021.